

Nr 104

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående
hörselvårdens organisation m. m. jämte i ämnet väckta
motioner.*

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under elfte huvudtiteln, punkterna 95 och 96, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1955/56 beräkna till Bidrag till anskaffande och drift av hörapparater ett anslag av 500 000 kronor samt till Bidrag till Hörsel-främjandet ett anslag av 65 000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 96, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 18 februari 1955, framlagt de förslag vilka framgår av den följande redogörelsen.

Inledningsvis lämnas en redogörelse för ett av särskilt tillkallade sakkunniga (kommittén för dövhetens bekämpande) avgivet betänkande angående hörselvården (SOU 1954: 14) samt en allmän orientering om hörselskadorna. Härutinnan får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet (s. 2—6).

1:o) **Hörselvårdens organisation.** Kungl. Maj:t har (s. 6—16) föreslagit riksdagen att godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet angivna riktlinjer för hörselvårdens framtida organisation.

Efter att ha lämnat en redogörelse för nuvarande förhållanden och kommitténs organisationsförslag samt däröver avgivna yttranden (se s. 6—14) anför departementschefen, att hittills icke några mer exakta beräkningar verkställts rörande hörselskadornas utbredning i vårt land. Enligt vad kommittén uppgivit kan antalet hörselskadade uppskattas till omkring 100 000. Det är icke osannolikt, att antalet i verkligheten är större.

Kommittén har enligt departementschefens mening lämnat en mycket belysande översikt över hörselskadornas verkningar i skilda avseenden. Av denna framgår bl. a., att arten och graden av en hörselskada liksom sättet och tiden för dennas uppkomst är av stor betydelse för verkningarnas natur och omfattning. En allvarlig hörselskada kan menligt inverka på individens möjligheter till utbildning och deltagande i arbetslivet samt på hela hans personlighetsutveckling. Den hörselskadades svårigheter att nå språklig

kontakt med andra misstolkas ofta och kan stundom uppfattas som intellektuell underlägsenhet. Omgivningens bristande förståelse för hörseldefekten medför icke sällan, att den hörselskadade undviker umgänge. Känslan av isolering förstärkes härigenom och kan ge anledning till psykiska depressionstillstånd. Från samhällsekonomisk synpunkt innebär förekomsten av hörselskador givetvis minskade insatser i produktionslivet.

För att förebygga och bota hörselskadorna samt för att mildra deras sociala och psykiska verkningar kräves åtgärder främst av medicinsk, teknisk, pedagogisk och social art. På grund av snabba framsteg inom berörda områden har under senare år kampen mot dövheten kunnat föras med allt större framgång. Departementschefen delar dock kommitténs uppfattning, att ett starkt behov av en effektivare hörselvård föreligger. Vid remissbehandlingen har denna uppfattning också vunnit allmän anslutning.

En effektivisering av den hörselvårdande verksamheten lär icke kunna ernås utan ökade insatser från det allmännas sida. Kommittén har för sin del ansett det naturligt, att den lokala hörselvården anslutes till den befintliga sjukvårdsorganisationen under landstingskommunalt huvudmannaskap. I en fullt utbyggd hörselvårdsorganisation bör enligt kommittén finnas hörcentraler vid eller i anslutning till öronavdelningarna vid landstingens och städernas sjukvårdsanstalter. Hörcentralernas verksamhet bör avse såväl öppen som slutna vård. Till den öppna vården räknar kommittén främst mottagning för hörselkontroll, hörselmätning och apparattilldelning samt till den slutna vården främst medicinsk behandling av hörselsjukdomarna. Verksamheten vid hörcentralerna föreslås skola ledas av öronläkare med audiologisk utbildning och erfarenhet med biträde av för verksamheten särskilt utbildad personal.

I likhet med i ärendet hörda myndigheter ansluter sig departementschefen i huvudsak till kommitténs förslag om den lokala hörselvårdens organisation. Landsting och städer utanför landsting — i den fortsatta framställningen innefattas nämnda städer i begreppet landsting, där ej annat anges — har redan tagit sig an en icke ringa del av hörselvården. I sjukvårdshuvudmännens regi har redan inrättats 15 hörcentraler, och ytterligare 5 centraler torde tillkomma under innevarande år. Att utbyggnaden av hörcentraler i landstingens regi hittills skett i ganska begränsad omfattning torde främst ha bottnat i ovisshet om statsmakternas inställning till organisationens utformning samt var ansvaret på olika plan för hörselvården skall ligga. En förutsättning för en mera planmässigt utbyggd hörselvård torde därför vara, att statsmakterna tager ställning till hur hörselvården lämpligen bör organiseras och vem som skall ha ansvaret för densamma. I likhet med kommittén förordar departementschefen, att jämväl den öppna hörselvården anslutes till den befintliga landstingskommunala sjukvårdsorganisationen. Departementschefen utgår från att ett dylikt ställningstagande från statsmakternas sida i förening med en väsentligt

utvidgad statsbidragsgivning till anskaffande av hörapparater skall medverka till att hörcentraler upprättas inom samtliga sjukvårdsområden inom en snar framtid. I anledning av vad landstingsförbundets styrelse anfört därom uttalas, att huvudmännen självfallet bör lämnas frihet att anpassa organisationens detaljutformning efter de lokala förhållandena.

Landstingsförbundets styrelse har förklarat sig villig att anordna de kurser, som erfordras för att tillgodose behovet av utbildning och fortbildning av hörselvårdsassistenter. Styrelsen har vidare förklarat sig villig dels att efter särskild överenskommelse mottaga deltagare till dessa kurser även från städer, som önskar få dylik personal utbildad, och dels att genom cirkulär till hörselvårdsassistenterna fortlöpande hålla dessa underrättade om utvecklingen inom området. Under sådana förhållanden och då medicinalstyrelsen avses skola fastställa plan för ifrågavarande kurser, finner departementschefen i likhet med kommittén icke påkallat att föreslå särskilda åtgärder från statsmakternas sida i fråga om denna kursverksamhet.

Om departementschefen sålunda anser sig kunna godtaga kommitténs förslag i avseende på den lokala hörselvården, är departementschefen däremot icke beredd att förorda tillskapandet av en central institution av den karaktär och omfattning, som kommittén föreslagit. De uppgifter, som tänkes skola åvila den centrala institutionen, anses nämligen kunna fullgöras av det vid karolinska sjukhuset belägna audiologiska laboratoriet samt övriga centra för undervisning och forskning inom otologi vid de medicinska lärosätena. En förutsättning härför anses dock vara, att dessa centra erhåller ökade personella och materiella resurser, varvid i första hand en upprustning av det audiologiska laboratoriet vid karolinska sjukhuset bör ifrågakomma.

Sistnämnda laboratorium har hittills trots begränsade resurser gjort betydande insatser på hörselvårdens område. Utbyggnaden av hörcentraler har skett i intimt samarbete med laboratoriet, vilket även bedriver en omfattande utbildningsverksamhet för läkare och hörselvårdsassistenter. Det synes departementschefen i hög grad angeläget, att denna verksamhet kan ytterligare intensifieras. Enligt vad departementschefen under hand inhämtat är detta emellertid icke möjligt, därest icke viss personalförstärkning erhålles. I första hand erfordras tillgång till en utbildningstjänst för läkare. Avsaknaden av en dylik befattning försvårar f. n. i hög grad utbyggnaden av den lokala hörselvården. Då departementschefen finner det synnerligen önskvärt att tillskapa förbättrade utbildningsmöjligheter för läkare inom audiologien, anser han sig böra förorda inrättande vid laboratoriet av en förste underläkartjänst fr. o. m. nästa budgetår. Kostnaden härför, 21 924 kronor, anses böra bestridas från den under karolinska sjukhusets avlöningsanslag upptagna anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal. Denna anslagspost, som är av förslagsanslags natur, har i årets statsverksproposition föreslagits uppförd med i runt tal 14 miljoner kro-

nor. Någon ändring i förslaget till avlöningsstat för karolinska sjukhuset anses icke vara påkallad.

Utskottet. Såsom framgår av den lämnade redogörelsen tillgodoser hörselvården i vårt land inte i tillräcklig mån de krav, som betingas av de snabba framstegen inom medicinens och teknikens områden samt utvecklingen av de mot dövheten riktade åtgärderna av pedagogisk och social art. Utskottet ansluter sig därför till departementschefens uppfattning att hörselvården behöver effektiveras och att detta inte kan ske utan en ökad insats från det allmännas sida.

Kungl. Maj:ts förslag i fråga om den lokala hörselvårdens organisation innebär, att hörcentraler, avsedda för såväl öppen som slutenvård, skall finnas vid eller i anslutning till öronavdelningarna vid landstingens och storstädernas sjukvårdsanstalter. Då detta synes innebära en naturlig utveckling av de initiativ, sjukvårdshuvudmännen tagit redan innan frågan om huvudmannaskapet för hörselvården fått en lösning, tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag. Härvid vill utskottet understryka, att huvudmännen bör lämnas frihet att anpassa organisationens detaljutformning efter de lokala förhållandena.

Utskottet har med tillfredsställelse uppmärksammat, att landstingsförbundets styrelse förklarar sig villig att även fortsättningsvis anordna de kurser, som erfordras för utbildning och fortbildning av hörselvårdsassistenter. Då garantier härigenom torde vinnas för en effektiv utbildning utan onödiga kostnader, synes, såsom departementschefen framhållit, några särskilda åtgärder från statsmakternas sida i fråga om denna kursverksamhet inte erforderliga.

Vad departementschefen anfört i anledning av kommitténs förslag angående tillskapandet av en central institution för hörselvården föranleder ej erinran från utskottets sida. Utskottet understryker, att de ökade personella och materiella resurserna bör fördelas på de medicinska lärosätena så, att allmänheten i skilda delar av landet erhåller såvitt möjligt likvärdig tillgång till de tjänster, dessa centra avses skola erbjuda.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 18 februari 1955 angivna riktlinjer för hörselvårdens framtida organisation.

2:o) **Bidrag till anskaffande av hörapparater.** Kungl. Maj:t har (s. 16—33) föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordade ändrade grunder för beviljande av statsbidrag till anskaffande av hörapparater, dels ock till Bidrag till anskaffande av hörapparater för budgetåret 1955/56 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 450 000 kronor.

Å s. 16—28 i statsrådsprotokollet lämnas en redogörelse för nuvarande förhållanden, kommitténs förslag i vad avser anskaffande och drift av hörapparater samt remissyttrandena.

Departementschefen anför, att bidrag av statsmedel till anskaffande av hörapparat f. n. utgår endast till person, som av öronläkare förklarats vara för sitt arbete i behov av hörapparat och som på grund av sin ekonomiska ställning kan antagas icke vara i stånd att utan bidrag skaffa sig sådan apparat. På grund av anslaget otillräcklighet har utbetalade bidrag i regel varit mindre än som förutsatts i bestämmelserna. Av samma skäl har bidrag till drift av hörapparat över huvud icke kunnat beviljas.

Bidrag har hittills icke lämnats till personer över pensionsåldern och mera sällan till personer över 60 år. Hörselskadade barn och ungdomar har icke kunnat få bidrag från nämnda anslag, men från allmänna arvsfonden har sammanlagt 240 000 kronor beviljats till anskaffande av hörapparater åt sistnämnda kategori. Dessa medel torde nu vara i det närmaste förbrukade och något nytt anslag från fonden torde f. n. icke kunna påräknas.

Kommittén har ansett, att nuvarande behovsprövning — såväl beträffande vederbörandes behov av hörapparat för sitt arbete som den ekonomiska behovsprövningen — bör slopas samt att varje svensk medborgare, som på grund av allvarlig hörselnedsättning behöver hörapparat, skall kunna få bidrag till anskaffande av dylik apparat. I flertalet remissyttranden har kommitténs förslag i denna del tillstyrkts. Erinringar har dock framförts mot vissa delar av förslaget.

För egen del framhåller departementschefen till en början, att det för hörselvärdens effektivisering och av sociala skäl måste anses angeläget, att det allmänna mera verksamt än hittills underlättar de hörselskadades möjligheter att skaffa hörapparater. Av särskild vikt är, att i barna- och ungdomsåren inträdande hörselskador effektivt motverkas och att skadornas verkningar i möjligaste mån begränsas. För hörselskadade i arbetsför ålder är hörapparat ofta en oundgänglig förutsättning för bl. a. möjligheten att delta i arbetslivet och där göra en fullgod insats. Beträffande åldringarna har anförts, att dessa i regel för sin försörjning är mindre beroende av hörapparat än yngre personer. Åldringarna har emellertid ofta svårigheter på grund av sämre synförmåga och minskad rörlighet och detta i förening med dålig hörsel kan väsentligt försvåra vederbörandes möjligheter till umgänge med andra och att reda sig på egen hand. Främst av dessa skäl bör enligt departementschefens mening åldringar icke undantagas från bidragsrätt. I likhet med kommittén och flertalet remissinstanser anser departementschefen sålunda i princip, att varje person med allvarlig hörselskada, som av öronläkare konstaterats vara i behov av hörapparat, bör vara berättigad till bidrag för anskaffande av en sådan apparat. Härmed är dock icke sagt, att även den ekonomiska behovsprövningen bör avskaffas.

Olika omständigheter har bidragit till att icke oväsentliga prissänkningar på hörapparater inträffat under senare tid. Det synes icke osannolikt, att den tekniska utvecklingen liksom tillkomsten av fler hörcentraler och en vidgad bidragsgivning för anskaffande av dylika apparater skall möjliggöra ytterligare prissänkningar. Härtill kommer, att den av departementschefen förordade utvidgningen av den bidragsberättigade personkretsen till barn, åldringar och andra, som icke i och för sig behöver apparater för sitt arbete, sannolikt kommer att medföra så stora krav på bidrag, att en begränsning blir nödvändig. Av dessa skäl är departementschefen i likhet med statskontoret och förvaltningsutskotten i två landsting icke beredd att förordas, att den ekonomiska behovsprövningen för ifrågavarande bidrag slopas.

Enligt för närvarande tillämpad praxis vid behovsprövningen utgör den övre gränsen för beviljande av apparatbidrag en taxerad inkomst av för ensamstående person 5 500 kronor samt för makar tillsammans 7 000 kronor. Som av den tidigare redogörelsen framgått, höjes dessa inkomstgränser med vissa belopp, då vederbörande har minderåriga barn. Med hänsyn såväl till det bidragsbelopp departementschefen senare föreslår skall tillkomma barn, som till önskvärdheten av att granskningsarbetet underlättas, förordas, att bidrag må beviljas endast om vederbörandes till statlig inkomstskatt taxerade inkomst enligt nästföregående års taxering icke överstiger för ensamstående person 5 500 kronor och för makar tillsammans 8 000 kronor, samt att nämnda gränser tillämpas oavsett antalet barn. Som villkor bör vidare gälla, att vederbörande ej påförts statlig förmögenhets-skatt.

Vad därefter angår bidragets storlek har kommittén ansett, att barn och ungdom bör ges en särställning och att för denna kategori erforderliga hörapparater helt bör bekostas av statsmedel. Någon åldersgräns för denna förmån har emellertid icke föreslagits, och i ett yttrande ifrågasattes att gränsen sattes vid 21 år. Då kommittén som motiv för ett förmånligare bidrag åt denna grupp av hörselskadade särskilt framhållit, att hörapparat är ett oundgängligt hjälpmedel för barnet att på bästa sätt tillgodogöra sig skolans undervisning, förordar departementschefen, att hörapparat helt bekostas av statsmedel för barn upp till 16 år. Från den behovsprövning departementschefen tidigare föreslagit bör sålunda denna kategori undantagas.

För övriga kategorier förordas, att bidrag till anskaffande av hörapparat utgår med $\frac{2}{3}$ av apparatkostnaden, dock högst 100 kronor. Som villkor bör gälla, att den hörselskadades behov av hörapparat fastställts av öronläkare samt att hörapparaten är av godkänd typ. Närmare bestämmelser torde få meddelas av medicinalstyrelsen, till vars disposition förevarande anslag torde ställas fr. o. m. nästkommande budgetår. Beträffande villkoren för utbyte av hörapparat torde i huvudsak böra gälla vad kommittén härutinnan förordat. I detta sammanhang betonas vikten av en tillfredsställande

kontroll. Till förhindrande av missbruk torde bl. a. register över bidragsmottagarna upprättas.

Av tidigare angivna skäl har bidrag till drift av hörapparat hittills icke kunnat beviljas. Åtskilliga remissmyndigheter, bl. a. statskontoret och landstingsförbundets styrelse, har avstyrkt förslaget om införande av ett dylikt bidrag. Även om enligt departementschefens mening vissa skäl talar för att ett dylikt bidrag bör utgå i vart fall till barn, anser departementschefen att med ett ställningstagande till denna fråga bör tills vidare anstå. Därvid hänvisas främst till att kommittén räknat med att den tekniska utvecklingen kan medföra möjligheter att högst väsentligt nedbringa kostnaderna för apparaternas drift och att den därför funnit det mycket vanskligt att taga ställning till frågan om en lämplig bidragsgivning för ifrågasvarande ändamål. Därjämte framhålles, att ett driftbidrag skulle medföra ett icke oväsentligt administrativt merarbete. Departementschefen är på av kommittén anförda skäl icke heller beredd förorda, att bidrag utgår till reparationer och service.

Sveriges hörapparatleverantörers förening har i sitt yttrande förordat, att bidrag även bör utgå till inköp av hörapparater av godkänd typ, som försäljes i den privata handeln. I anledning härav framhålles, att förevarande bidrag hittills endast utgått till hörapparater, som utprovats genom särskilt utbildad personal, anställd hos Hörselfrämjandet eller av resp. sjukvårdshuvudmän. Någon ändring härutinnan har icke föreslagits av kommittén och kan icke heller av departementschefen tillstyrkas. Något tvång för den hörselskadade att inköpa hörapparat hos hörcentral eller vederbörande landstingssjukhus föreligger givetvis icke, men statsbidrag utgår icke för på annat håll inköpt apparat. Det förutsättes, att i de landstingsområden, där hörcentral icke inrättats den 1 januari 1956, fr. o. m. denna dag vid lämpligt lasarett ordnas utlämning av i vederbörlig ordning utprovade hörapparater.

Beträffande den föreslagna statliga hörselvårdsnämnden har flertalet remissmyndigheter ifrågasatt behovet och lämpligheten av ett sådant fristående organ. För egen del föreslår departementschefen i nära anslutning till vad stadsförbundets sjukvårdsdelegation anfört, att de uppgifter, som enligt kommittén tillagts nämnden, handhaves av medicinalstyrelsen som den centrala sjukvårdsmyndigheten. Ett rådgivande organ anses emellertid böra ställas till styrelsens förfogande med uppgift att följa utvecklingen på hörselvårdens område samt till styrelsen avgiva förslag särskilt vad angår de apparattyper, för vilka statsbidrag bör utgå. I nämnden bör förutom audiologisk expertis ingå representanter för landstingsförbundet och stadsförbundet, de hörselskadade, handelskammarnämnden och priskontrollnämnden. Nämnden bör bestå av en ordförande och högst 7 ledamöter samt utses av Kungl. Maj:t på förslag av medicinalstyrelsen efter hörande av vederbörande organisation eller myndighet. Närmare bestämmelser angående nämndens uppgifter föreslås få meddelas av Kungl. Maj:t. Till leda-

möterna i nämnden bör utgå arvode för sammanträden i enlighet med kommittékungörelsens bestämmelser. Kostnaderna härför anses böra bestridas från den under medicinalstyrelsens avlöningsanslag upptagna anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t.

I anledning av vad kommittén och vissa remissmyndigheter anfört om apparatsortimentet framhålles angelägenheten av att antalet apparat-typer hålles inom en mycket begränsad ram i syfte att nedbringa kostnaderna för såväl den enskilde som statsverket. Ekonomiska synpunkter bör emellertid icke få vara helt avgörande, då ett visst ehuru starkt begränsat sortiment kan vara motiverat av bl. a. psykologiska skäl. Av vikt är där-jämte att hänsyn tages icke blott till apparatens pris och kvalitet utan även till andra omständigheter av betydelse i sammanhanget, främst behovet av en tillfredsställande organisation för batteriförsäljning och service. Slutligen bör eftersträvas, att de tekniska framstegen på området kan tillgodo-göras med beaktande av att ett alltför snabbt utbyte av apparat-typer kan försvåra en gynnsam prisutveckling och en tillfredsställande service.

Vid sina kostnadsberäkningar har kommittén utgått från, att kvalitativt goda rörförstärkta hörapparater genom landstingens inköpscentral skall kunna erhållas till ett pris av omkring 150 kronor per styck. Då kommittén vidare räknat med, att den hörselskadade i regel borde betala en tredjedel av apparatkostnaden, skulle på statsverket komma en kostnad av omkring 100 kronor per apparat. För budgetåret 1955/56 beräknar kommittén ett bidragsbehov till 7 500 apparater och i enlighet härmed ett medelsbehov av 750 000 kronor.

För egen del framhåller departementschefen, att betydande svårigheter föreligger att beräkna anslagsbehovet redan med hänsyn till att säkra upp-gifter om antalet personer i behov av hörapparat icke föreligger. Kommittén har uppgivit, att de hörselskadades antal kan uppskattas till omkring 100 000. Denna siffra är som tidigare anförts sannolikt för låg. Hur många av dessa, som är i behov av apparat, undandrager sig bedömande. Exakta uppgifter föreligger icke heller om antalet hörselskadade, som innehar hör-apparat, men antalet sådana personer torde f. n. uppgå till omkring 25 000. En viss osäkerhet måste sålunda vidlåda anslagsberäkningarna i avbidan på närmare erfarenhet av bidragsbehovet. En högst väsentlig reduktion av medelsbehovet i förhållande till kommitténs förslag följer emellertid av vad departementschefen i det föregående förordat i fråga om den ekonomiska behovsprövningen. Å andra sidan uppkommer ett ökat medelsbehov i för-hållande till kommitténs kostnadsberäkningar, då kommittén icke synes ha beaktat de ekonomiska konsekvenserna av en förmånligare bidragsgivning till barn och ungdom.

I detta sammanhang erinras om, att det torde dröja ännu någon tid, innan hörcentraler med apparatutprovning och apparattilldelning inrättats i samtliga sjukvårdsområden. Vidare måste beaktas, att en förutsättning för beviljande av bidrag är att den hörselskadades behov av hörapparat

fastställt av öronläkare samt att apparaten utprovats av särskilt utbildad personal. Då organisationens kapacitet är och även under de närmaste åren torde bli begränsad, kommer detta förhållande givetvis också att påverka medelsbehovet. Med de av departementschefen föreslagna bidragsvillkoren erfordras dock en väsentlig ökning av ifrågavarande anslag, som för innevarande budgetår är upptaget med 110 000 kronor.

Med hänsyn till att de medel, som av allmänna arvsfonden beviljats till hörapparater åt barn och ungdom, nu torde vara i det närmaste förbrukade, förordas, att de av departementschefen föreslagna bidragsvillkoren för anskaffande av hörapparat åt barn upp till 16 år tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1955. För övriga kategorier av hörselskadade anses de av departementschefen förordade bidragsvillkoren träda i kraft först fr. o. m. den 1 januari 1956. Härför talar, att landstingen bör beredas möjlighet till en viss övergångstid, innan de nya bidragsvillkoren samt den nya ordningen för apparatutlämning träder i kraft. En utvidgad bidragsgivning anses nämligen ställa större anspråk på den lokala hörselvårdsorganisationen. Landstingen anses därför böra ha viss tid för vidtagande av de åtgärder till organisationens utbyggande, som kan påkallas av förevarande förslag. Med utgångspunkt härifrån samt med beaktande av att bidrag bör av medicinalstyrelsen utbetalas kvartalsvis i efterskott, föreslås, att förevarande anslag, som framdeles bör benämnas Bidrag till anskaffande av hörapparater och erhålla förslagsanslags karaktär, för budgetåret 1955/56 uppföres med 450 000 kronor.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lindahl* (I: 419) och den andra inom andra kammaren av fru *Ingenäs m. fl.* (II: 523), i vilka hemställt, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 96 måtte besluta dels att bidrag till inköp av hörapparat bestämmes till $\frac{2}{3}$ av kostnaden, dock högst 200 kronor, dels att driftbidrag till rörförstärkt hörapparat skall utgå med ett fast årligt belopp av 40 kronor till vuxna och 80 kronor till barn, dels ock att vid behovsprövningen inkomstberäkningarna baseras på den beskattningsbara inkomsten och ej på den taxerade samt att nuvarande tilläggsavdrag för barn bibehålles,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Huss m. fl.* (I: 438) och den andra inom andra kammaren av fru *Sjöstrand m. fl.* (II: 533), i vilka hemställt, att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 96 måtte uttala, att även person som efter utprovning av hörapparatstyp hos hörcentral eller vederbörande landstingssjukhus köper apparaten i enskild handel må anses berättigad till statsbidrag.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina förslag, hänvisas till motionerna II: 523 och I: 438.

Utskottet. Kungl. Maj:ts förslag innebär i huvudsak, att kretsen av hörselskadade, som tillerkännes bidragsrätt, vidgas till att omfatta även barn under 16 år samt ungdom och åldringar samt att bidrag till anskaffande av hörapparat skall utgå med hela anskaffningskostnaden utan ekonomisk behovsprövning för barn upp till 16 år men för övriga kategorier med $\frac{2}{3}$ av apparatkostnaden, dock högst 100 kronor, under förutsättning att vederbörandes till statlig inkomstskatt taxerade inkomst enligt nästföregående års taxering inte överstiger för ensamstående person 5 500 kronor och för makar tillsammans 8 000 kronor samt att vederbörande ej påförts statlig förmögenhetsskatt. För samtliga bidragsberättigade skall vidare gälla att den hörselskadades behov av hörapparat fastställts av örönläkare samt att hörapparaten är av godkänd typ och inköps hos hörcentral eller vederbörande sjukhus.

I motionerna I: 438 och II: 533 har vad angår sistnämnda villkor yrkats, att statsbidrag skulle utgå även till person som efter utprovning av hörapparat hos hörcentral eller vederbörande landstingssjukhus köper av tekniska högskolans laboratorium för transmission godkänd apparat i enskild handel.

Utskottet vill med anledning härav erinra, att kommittén för dövhetens bekämpande i sitt betänkande motiverat sitt av departementschefen upptagna förslag bl. a. med att ur administrativ och ekonomisk synpunkt en apparat är den bästa lösningen, medan ur medicinskt-akustisk synpunkt antalet typer utan olägenhet kan inskränkas till två å tre. Ifrågavarande förslag har av kommittén även motiverats med att ett sländigt utbyte av hörapparatstypen kommer att försvåra en gynnsam prisutveckling och att äventyra en tillförlitlig service, varjämte av priskontrollnämnden uttalats, att den konkurrens, som råder inom ifrågavarande bransch inte medför en rationell distribution med låga priser utan tar sig uttryck bl. a. i att företagen med bibehållande av relativt höga priser ökar sina reklam-, försäljnings- och övriga kostnader. Under hänvisning härtill och då utskottet tar för givet, att medicinalstyrelsen och dess hörselvårdsnämnd kommer att bevaka de hörselskadades intresse av att apparatanskaffningen kan ske på billigaste och lämpligaste sätt får utskottet, som erinrar om att, enligt departementschefens förslag, den som så önskar skall vara oförhindrad att inköpa hörapparat i den enskilda handeln, avstyrka dessa motioner.

Vad angår storleken av det föreslagna statsbidraget har i motionerna I: 419 och II: 523 yrkats, att detta skall bestämmas till $\frac{2}{3}$ av apparatkostnaden, dock högst 200 kronor. Utskottet, som inhämtat att priset på de av landstingens inköpscentral tillhandahållna hörapparaterna med transistorer f. n. ligger mellan 180 och 300 kronor samt att priserna alltjämt visar sjunkande tendens är med hänsyn härtill inte berett att tillstyrka detta yrkande i motionerna.

Däremot finner utskottet yrkandet i dessa motioner — I: 419 och II: 523

— att driftbidrag till rörförstärkt hörapparat skall utgå med ett fast årligt belopp av 40 kronor till vuxna och 80 kronor till barn i viss mån beaktansvärt. Då emellertid, som svenska landstingsförbundet framhållit, utvecklingen går i riktning mot de driftbilliga transistorapparaterna — enligt till utskottet lämnad uppgift beräknas dessa draga en årlig driftkostnad av endast 10—30 kronor — och införandet av ett driftbidrag skulle medföra ett mycket betydande administrativt merarbete, finner utskottet, som förutsätter att Kungl. Maj:t ägnar förevarande spörsmål vederbörlig uppmärksamhet, välbetänkt att med ett ställningstagande till denna fråga får tills vidare anstå.

I nämnda motioner — I: 419 och II: 523 — har slutligen yrkats att vid den ekonomiska behovsprövningen inkomstberäkningarna skulle baseras på den beskattningsbara inkomsten och ej på den taxerade samt att nuvarande tilläggsavdrag för barn skulle bibehållas. Utskottet vill med anledning härav erinra om att ett flertal statsbidragsförfattningar på hälso- och sjukvårdsområdet bygger på kungörelsen angående statsbidrag till lindring i läkarvårdskostnaderna för mindre bemedlade å landsbygden samt att i denna kungörelse den övre gränsen för beviljande av statsbidrag bestämts till en taxerad inkomst av 5 400 kronor. Då enhetliga principer för statsbidragsgivningen på förevarande område enligt utskottets mening får anses vara av värde, ej minst ur administrativ synpunkt, och tillräckliga skäl knappast anförts för en uppräknig av de av departementschefen föreslagna taxerade beloppen, kan utskottet inte heller tillstyrka detta yrkande i motionerna.

Under återopande av det anförda och då utskottet funnit sig kunna godtaga vad departementschefen i förevarande sammanhang i övrigt anfört ävensom anslagsberäkningarna hemställer utskottet,

att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 438 och II: 533 samt I: 419 och II: 523

a) godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 18 februari 1955 förordade ändrade grunder för beviljande av statsbidrag till anskaffande av hörapparater;

b) till *Bidrag till anskaffande av hörapparater* under elfte huvudtiteln för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 450 000 kronor.

3:o) **Bidrag till Hörselfrämjandet.** Kungl. Maj:t har (s. 33—38) föreslagit riksdagen att till *Bidrag till Hörselfrämjandet* för budgetåret 1955/56 under elfte huvudtiteln anvisa ett anslag av 65 000 kronor.

Hörselfrämjandet har hemställt, att anslaget höjes från 65 000 kronor till 160 310 kronor, varav 82 310 kronor till verksamheten i den form den

hittills bedrivits, 58 000 kronor till lokalföreningarnas verksamhet och 20 000 kronor till avlönande av sekreterare på föreningens centralbyrå.

Beträffande kommitténs förslag samt däröver avgivna yttranden hänvisas till statsrådsprotokollet (s. 33—35).

Departementschefen anför, att ej mindre än 15 hörcentraler redan inrättats i sjukvårdshuvudmännens regi och att ytterligare 5 sådana centraler torde tillkomma under innevarande år. I samband med behandlingen av frågan om hörselvårdens lokala organisation har departementschefen uttalat, att han utgår från att ett fastläggande av ett landstingskommunalt ansvar jämväl för den öppna hörselvården i förening med en väsentligt utvidgad statsbidragsgivning till anskaffande av hörapparater skall medverka till att hörcentraler upprättas inom samtliga sjukvårdsområden inom snar framtid. Vid sådant förhållande och då departementschefen dessutom tidigare förordad, att medicinalstyrelsen i fortsättningen skall disponera anslaget till anskaffande av hörapparater och utbetala bidrag från det samma, räknar departementschefen med att Hörselfrämjandets bestyr med hörapparatutprovning och bidragsgivning kommer att starkt minska och inom en relativt snar framtid helt upphöra. Såsom departementschefen anförde i fjolårets statsverksproposition, anser departementschefen det uppenbart, att landstingens ökade insatser måste medföra en begränsning av arbetsuppgifterna för föreningen och därmed en minskning av dess personalbehov. Dessutom underströks i 1953 års statsverksproposition angelägenheten av, att föreningen i tid avpassade sin verksamhet efter de förändrade förhållandena. Så länge föreningen sysslar med hörapparatutprovning och bidragsgivning bör emellertid staten lämna erforderligt ekonomiskt stöd för denna verksamhets uppehållande. Staten bör därjämte i viss utsträckning bidra till kostnaderna för den verksamhet, som finnes böra ankomma på föreningen inom den nya organisationens ram. Föreningen har för nästa budgetår hemställt om en avsevärd höjning av nuvarande anslag. Med hänsyn till osäkerheten i beräkningsgrunderna och med beaktande i övrigt av vad statskontoret anfört anser sig departementschefen emellertid icke böra tillstyrka någon ökad medelstillelning utan förordar, att anslaget uppföres med samma belopp som i gällande riksstat eller med 65 000 kronor.

Utskottet har inte funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och hemställer därför,

att riksdagen må till *Bidrag till Hörselfrämjandet* under elfte huvudtiteln för budgetåret 1955/56 anvisa ett anslag av 65 000 kronor.

4:o) Undersökning rörande hörselskador till följd av buller. Kungl. Maj:t har (s. 38—46) föreslagit riksdagen att till Undersökning rörande hörsel-

skador till följd av buller för budgetåret 1955/56 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 47 000 kronor.

Kommittén har avgivit förslag i ämnet, vilka jämte däröver avgivna yttranden finns intagna i statsrådsprotokollet (s. 38—40).

Styrelsen för statens institut för folkhälsan har hemställt om anvisande av 125 000 kronor för undersökning av hörselskador till följd av buller.

Departementschefen anför att folkhälsoinstitutet framhållit, att hörselskador till följd av buller under senare år blivit ett allt större yrkeshygieniskt problem. Riktigheten av denna uppfattning har också vitsordats av remissinstanserna, såväl från medicinskt håll som från arbetsgivareföreningen och landsorganisationen. Man torde sålunda böra räkna med att f. n. ett stort antal personer är utsatta för buller av sådan styrka, att risk för permanenta hörselskador kan föreligga. Detta gäller givetvis främst arbetstagare av olika slag i såväl industriellt som annat arbete, men också en stor del av allmänheten är i våra dagar utsatt för sådana risker. Detta är så mycket mera betänkligt som en bullerskada i vanliga fall fortskrider så långsamt, att ofta först höggradiga hörselsvårigheter föranleder undersökning och diagnos. Det möter i sådana fall svårigheter eller kan t. o. m. vara omöjligt att lindra eller bota en uppkommen hörselskada. Framförallt ur arbetarskyddssynpunkt måste det därför — såsom också arbetarskyddsstyrelsen framhållit — vara av stor betydelse, att hörselskador till följd av buller i möjligaste mån förebygges. Enligt 1954 års yrkesskadeförsäkringslag och i anslutning därtill utfärdade bestämmelser räknas såsom yrkesskada sådan dövhet eller hörselnedsättning, som framkallats genom inverkan av buller eller av skakningar eller vibrationer från maskiner eller verktyg. Enligt gällande arbetarskyddskungörelse åligger det visserligen arbetsgivare att vid arbete, där arbetstagare under längre tid är utsatt för ihållande eller med kortare tids mellanrum regelbundet återkommande buller eller skakningar såvitt möjligt vidtaga lämpliga skyddsåtgärder. Såsom från olika håll framhållits är emellertid kunskaperna om vilka former av buller, som är skadliga, och om bästa sättet att skydda sig mot av buller orsakade hörselskador i flera avseenden ofullständiga. Hittills utförda undersökningar på området synes icke ha givit tillräckliga eller entydiga resultat.

Av det anförda framgår, att det ur skilda synpunkter måste anses angeläget, att en undersökning av hithörande problem kommer till stånd. I första hand bör därvid upptagas de betydelsefulla frågorna om vid vilken ljudnivå, frekvensfördelning och exponeringstid risker för hörselskador genom buller kan anses föreligga. Den av folkhälsoinstitutets styrelse nu föreslagna undersökningen synes erbjuda förutsättningar för ett klarläggande av dessa problem. Undersökningen avses skola ledas av en läkare vid institutets yrkeshygieniska avdelning med biträde av för ändamålet

särskilt anställd teknisk och annan personal samt beräknas pågå under omkring två år. I samråd med karolinska sjukhusets öronklinik, tekniska högskolans i Stockholm audiologiska laboratorium och svenska arbetsgivareföreningen har utarbetats en preliminär plan för undersökningarna, omfattande bl. a. laboratorie- och fältundersökningar. Såväl planen för undersökningarna som de för ändamålet beräknade kostnaderna, sammanlagt 125 000 kronor, anses i huvudsak kunna godtagas. Departementschefen förutsätter, att vid den närmare utformningen av planerna samråd i erforderlig omfattning äger rum med såväl berörda arbetsgivare- och arbetstagarorganisationer som med medicinsk och teknisk expertis. Av förenämnda belopp om 125 000 kronor hänför sig 39 000 kronor till engångsanskaffning av vissa instrument m. m. samt 86 000 kronor till rörliga kostnader under två år. För nästa budgetår skulle sålunda erfordras 82 000 kronor. Såsom framgår av svenska arbetsgivareföreningens yttrande i ärendet har emellertid föreningen utfäst sig att bidra till ifrågavarande undersökning med 35 000 kronor. I enlighet härmed kan medelsbehovet för budgetåret 1955/56 begränsas till 47 000 kronor.

Utskottet. Såsom departementschefen framhållit måste det ur skilda synpunkter anses angeläget, att en undersökning kommer till stånd av frågorna om vid vilken ljudnivå, frekvensfördelning och exponeringstid risker för hörselskador genom buller kan anses föreligga. Då den av departementschefen föreslagna undersökningen synes erbjuda förutsättningar för ett klarläggande av dessa och övriga hithörande problem samt anslagsberäkningen inte ger anledning till erinran, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Undersökning rörande hörselskador till följd av buller* för budgetåret 1955/56 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 47 000 kronor.

Stockholm den 26 april 1955

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Närvarande: se under utlåtandet nr 106.

Reservationer

vid *punkten 2* (Bidrag till anskaffande av hörapparater)

- 1) av herr *Jacobsson* och fröken *Elmén*;
 - 2) av herr *Rubbestad*.
-